

اردیبهشت، ادبیات، سعدی

اردیبهشت ماه تقویم جلالی را می‌توان ماه ادبیات فارسی دانست. برخی از بزرگان حکمت و ادب فارسی، که ادبیات را به عنوان ظرفی برای بیان معارف الهی و نصایح اخلاقی برگرفته‌اند نسبتی با این ماه بهشتی دارند: فردوسی، شیخ بهایی، خیام، اقبال لاهوری و استاد سخن سعدی.

اولین روز از اردیبهشت بود که سعدی نگارش گلستان را آغاز کرد؛ از این جهت، چون زمان تولد سعدی مبهم است، هفته نخستین اردیبهشت به بزرگداشت سعدی اختصاص یافته است.

سعدی دانش آموخته مدرسه اسلامی نظامیه بغداد، یکی از اولین دانشگاه‌های تاریخ جهان، است. از این روست که بسیاری از آثار او همان معرفت جاری در قرآن است که در ظرف زبان فارسی ریخته شده و به همین دلیل برای فارسی‌زبانان دلرباست. بلاغت بی نظیر، طنز آشکار و نهان در مواظ و عاشقانه‌های سعدی، ساده‌نویسی و ایجاز او سبب شده که کلام او با گذشت قرن‌ها هنوز زنده و به روز باشد.

اخلاق و معرفت در اندیشه سعدی

آثار سعدی از جمله گلستان و بوستان از مهمترین گنجینه‌های اخلاق و معرفت در فرهنگ ایرانی هستند. سعدی در بوستان، پس از حمد خداوند، که محور آثار اوست، به عدالت و احسان پرداخته است. شجاعت سعدی در حق‌جویی و عدالت‌جویی در مقابل سلطه‌ورزان ناشی از بندگی خالصانه و بینش توحیدی اوست.

« موحد چه در پای ریزی زرش / چه شمشیر هندی نهی بر سرش / امید و هراسش نباشد ز کس / بر این است بنیان توحید و بس »
همچنین، در باب عشق و مستی و شور، رابطه انسان و خداوند را رابطه‌ای مبتنی بر بندگی خالصانه می‌خواهد و نه عبادت تاجرانه.
«خلاف طریقت بود که اولیا / تمنا کنند از خدا جز خدا / گر از دوست چشمت بر احسان اوست / تو در بند خویشی نه در بند دوست»
سعدی انسانها را پاره‌های یک پیکر واحد می‌داند و به شفقت به هم‌نوع و صلح‌جویی و مدارا توصیه می‌کند.

«شنیدم که مردان راه خدا / دل دشمنان هم نکردند تنگ / تو را کی میسر شود این مقام / که با دوستانت خلاف است و جنگ»
مرگ اندیشی و قدر عمر دانستن، توصیه به قناعت، تواضع و طبع شاکر داشتن از دیگر آموزه‌های سعدی است. هر چند سعدی غزلیات پندآموز و عارفانه بسیاری سروده است ولی عشق زمینی را هم منشا فضایل بسیار و کمال انسان می‌داند. سعدی با نگاه زیبایی که به عالم داشت مردم را به عشق و زندگی علاقه‌مند می‌کرد. از این روست که سعدی را شاعر عشق و زندگی می‌دانند.

سعدی و زبان فارسی

گرچه فردوسی بود که فارسی را از مهلکه نجات داد، ولی سعدی به این زبان بیانی شیرین، فاخر و روان داد. زیبایی بیان سعدی به قدری بود که فارسی‌زبانان از زمان سعدی تا به امروز به زبان سعدی سخن می‌گویند. تا چند دهه پیش، گلستان و بوستان سعدی بیشتر از هر کتاب شعر دیگری توسط ایرانیان خوانده می‌شد. بسیاری از ضرب‌المثل‌هایی که بر زبان می‌آوریم و بسیاری افکاری که در ذهن و ضمیر داریم از سعدی و دنباله‌روهای اوست.

تأثیر سعدی بر ادبیات جهان

سعدی شاید تنها فردی بود که در زمان حیاتش به اقصای نقاط عالم سفر کرد و اشعارش را از زبان کسانی که حتی معنای کلمات او را نمی‌دانستند شنید. در دوران معاصر نیز، ادیبان بسیاری در سراسر جهان با خواندن آثار سعدی دلبسته زبان فارسی و مشغول فراگیری آن شدند. سعدی نخستین شاعر ایرانی بود که آثارش به زبان‌های اروپایی از جمله فرانسوی ترجمه شد و بر ادبیات اروپا و فکر اندیشمندان غربی از جمله ولتر و گوته تأثیر بسیار گذاشت. سعدی که خود از حضرت رسول (ص) و ابوحامد محمد غزالی تأثیر گرفته بر بسیاری از حکمای ایران و اسلام نیز تأثیر گذاشته است.